

ادبیات عمومی و تجربی

هفته‌ای سیاسی، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۱ ۲۰ ذی القعدة ۱۳۳۵ عه ايرتسی ۸ ايلول ۱۹۱۷ نوهر و ۱-۳۲

تصنيف السنه ده تورکجه هانکی صنف لساندن معدوددر . [*]

تورک لسانيله تورکک اصيل مسئله لرینک بربرینه مناسبتی اولدیغندن تورکجه نك هانکی صنف لساندن معدود اولدیغنی دوغری اوله رق تعین الیک شبهه سز بزم ایچون پک مهمدر . حالبوکه فکر مزجه اوروپالیر اصلمز کی لسانمز حقنده دخی خطا ایتکده وبو خطا ایسه کتابلر مزه عینله درج ایدلکده اولدیغندن حقیقت حالک لایقيله تظاهری ایچون بو برقاق سطر ی یازمفی ملتزمه قارشى بر خدمت ووظیفه عد ايله دک . اوروپالیر تورک عرقنی جنس اصغر ايله جنس ایض بیننده متوسط ومه لز بر عرق وتورکجه بی دخی چین لسانيله اوروپا لسانلری آره سنده متوسط بر لسان اوله رق طائیفی ایستیورلر .

معلومدرکه اوروپالیر السنه موجوده بی اوچ صنفه آیریرلر : برهالی لسانلر Langues monosyllabiques ، التصاقی لسانلر Langues agglutinantes ومتحول الاصل اولان لسانلر Langues à flexione .

بو اوچ صنف لسانک تعریفلرینی (قلود اوژه) نك غراصرندن بروجه زیر ترجمه ایدیورز : « برهالی اولان لسانلرده نه کیفیت ، نه کمیت ، نه زمان ، نه صیغه ، نه وصل ، نه حروف جر ، نه لواحق ابتدائه préfixes ونه لواحق انتهایه suffixes واردن . بولسانلرده مختلف جذرلر بربرلریله اولان مناسباتلری هر نه اولور ایسه اولسون هیچ بر تحوله اوغرامق سزین الفاظ مجرده حالنده یان یانه دیزیلرک افاده مرام ایدرلر . بو عبارده نه قدر جذر وار ایسه او قدرده کله بوانور . »

« برهالی لسانلرک اک مشهورلری چین ، آنام ، سیام ، بیزمان وتیبت لسانلریدر . »

« التصاقی لسانلرده کله لر برهالی لسانلرده اولدیغی کی یالکز برز جذردن عبارت اولیوب بلکه بربریلر التصاق ایلش متعدد جذرلردن ترکب وتشکل ایدرلر . بوجذرلردن بری کله نك

[*] بو مسئله بی جلال نوری پک - ترکجه مز - عنوانی اثراخیرنده موضوع بحث ایتش ایدی .

بومقاله مومی الیهک نقطه نظرینی تأیید ایدر . [مجموعه]

اسکی استانبول باغچه لری

— ۳۱ نجی نسخه دن مابعد —

یاغمور یاغمادینی سنه لرده رحمت دعاسنه چیقلمقله مشهور اولان و کارکیر صفه اوزرنده برده دمیر منبری بولنان اوق میدان مسیره سی دخی مشهور تفرجگاهلردن صایلیردی . کراز ، کستانه موسملرنده بیکلرجه خلک اهل و عیالاریله برلکده کیدوب ایکی اوچ آی قدر اصرار اوقات ایتدکلری آق بابا کوبی جوارنده کی آق بابا سلطان مسیره سی ده خیلی معروف مسیره لردندی .

آل بهادر کوبنده کی مسیره آل بهادر ، درسکی کوبی جوارنده کی مسیره درسکی مشهور تفرجگاهلردن اولدینی کبی علم طاغی کوبی ده باشلیجه مسیره لردن برینی تشکیل ایدیور . هر سنه بیکلرجه زوار کیدوب یازی اوراده چیقارتیوردی [۱] .

بومسیره لرك بعضیلری ایام مخصوصه سنده بیکلرجه خلق جلب و جمع ایدیور ، برطاقلری ایسه عاشق صادق لری تکه و قنار سینه حضرا سنده صافلیوردی .

ذکر و تعداد ایتدی کمز باغچه و مسیره لردن باشقه خصوصی باغچه لرده پک کثیر ایدی . هله بونلرک بعضیلری چیچک یتشدیرمکده بیوک بر شهرت قازانمشدر .

استانبول قبل الفتح باغ و باغچه لریله و مسیره و سیرانکاهلریله مشهوردی . شمدیکی طوپقپو سیرایی بولنان تپه ده ایلك بیزانسیلر وقتنده روما ایمراطوری [سه پتم سه وهر] طرفندن انشا ایدلس اولان [آقروپول] موجود ایدی . بو آقروپول الیوم آتنده آثاری مشاهده اولنان آقروپول کبی برقاچ معبدله عمومی او بونلر اجراسنه و اهالینک اجتماعه مخصوص محللری ، حاوی اولق اوزره اطراف دیوارله محاط اولوب شهرک قلعه سی حکمنده ایدی . عثمانیلر استانبولی ضبط ایتدکن صکره او محله کی خرابه لر اوزرینه سرای جدید دنیان طوپقپو سیرایی انشا ایله مشلردر [۲] .

کذلک بیزانس شهرینک سوزلردن طیشاریسنده اورمانلر ، باغچه لر مبدولاً موجوددی . واهالی یازموسمنده بورالره کله کله کلنیرلردی . بونلردن بر قسمی شمدیکی ولی افندی و چیرپیچی چایرلری کبی الآن تفرج محلی اتخا اولنان یرلر تشکیل ایدیور ، واورالره خلق کثرتله کیدرک ذوق و صفا ایلیردی . بوندن بشقه بیزانس خلقی اکلنجه لرینه بیله بر مقصد دینی ویرمک عادتنده اولدیغندن شهرک برجوق یرلرنده و خصوصیه اطراف واکنافته موجود اولان صولاق یرلر ایازمه اتخا اولنمشیدی . ایام مخصوصه ده بورالره برجوق غلبه لک کلیر ، هم زیارت و همده تنزه ایدردی . زمانزده پنا بریله مشهور اولان بالقلی خسته خانه و ایازمه سنک اسکی اسمی « پی پی » مناستری ایدی . واکثریا ایمراطورلر بیله اورایه کله لک پک بیوک مراسم دینه اجرا ایدیلیردی . [۳]

ایشته استانبول فتح صره سنده بویله برطاقم مسیره لره مالکدی . صنایع نفیسه ده ابراز آثار کال ایدن عثمانیلر مسیره لر ، ولطیف باغ و باغچه لر تأسیسنده ده بر ذوق بدیی کوسترمشلر ، یوقاریده صایدیغمز ، و الا آن کوره کلدی کمز برطاقم سیرانکاهلر وجوده کتیرمشلردر .

خلاصه استانبول لطافت موقعیه سیله ، میدانلریله ، مبانی عالی سیله هر کسی ، خصوصیه طبیعت شاعرانه مالک اولانلری غشی ایدیور ، اونلره برجوق شیلر سویلتیوردی . بر اسکی شاعر من

[۱] اولیا چلی سیاحتنامه سی جلد ۱ صحیفه ۴۸۰ - ۴۸۷ .

[۲] اسکی استانبول جلد ۱ صحیفه ۶۰ .

[۳] اسکی استانبول جلد ۱ صحیفه ۶۸ .

یحیی بک استانبول ایچون یازدینی قصیده ده بو شهر زیبا و مدینه دیرینه دلارا وصفنده بو ابیات خوشما ایله مدح سرا اولمشر .

آدی قسطنطنیه در آنک	تختگاهیدر آل عثمانک
ایکی بحر ایلش او شهری پناه	بری محرسفید وبری بحر سیاه
کیردی بحر ایچنه او شهر اما	دیرینه چیقمدی آنک دریا
یار کبی او شهر مه پیکر	قوشانور سوردن کشلو کمر
بو عجبدرکه اسمان کردار	برکنارنده یدی قله سی وار
اکا دیزدار ایسه کنیش بریدر	انجم اول قلعده حصار اریدر
چکلوب آسمانه یتسه که مد	بوجلبدر بروحی فوق الحد
سقف افلاکی کبی دنیانک	ایچی قات قات بنادر آنک
قورشون اورتولو قبه لر پریر	یلکن آچش کیلره بکزه ر
حق بوکیم یوزی صویدر دهرک	یوق نظیری جهانده اول شهرک
همه هر چه باید بدو درفراح	یر از باغ وایوان و میدان و کاخ

احمد ثالث دورینک و بتون عثمانیلرک اک معروف شاعرلرندن ندیم ده استانبول وصفنی کرینرگاه ایتمک صورتیله داماد ابراهیم پاشا حقنده یازدینی مشهور قصیده ده :

بو شهر ستانبولکه بی مثل و بهادر
بر سنکنه یکپاره عجم ملکی فدادر
بر کوهر یکپاره ایکی بحر آره سنده
خورشید جهانتابه طارنلسه سزادر

یولنده خامه ران اولیور .

بر شاعر فاضلمز ضیا پاشاده چراغان ساحلسرای هایونی ایچون یازدینی قصیده بدیعه ده استانبولی شویله وصف ایلور :

استانبول شهری رشک انداز هفت اقلیم دوراندر
ایکی بحره ایکی اقلیمه زیرا پرتو افشاندر

.....

سلطان احمد ثالث جلوسنه کلنجه یه قدر دولت حربدن حربه کیرمش ، برچوق مغلوبیتلره معروض قالمش ، خلق فنا حالده صیقلمش ، مأیوس اولمشیدی . او پاشاه عالیجاهک جلوسیه وعلی الخصوص وزیر درایت تدبیر داماد ابراهیم پاشانک صدارت مقامنی اشغال ایله مسیله دولت اوکیر وداره بدل راحت وحضور دقیقه لری کورمکه باشلادی . او آنه قدر ایلک بهارلری محاربه میدانلرنده کچن کنجدر آرتق سیرانکاهلره قوشیورلر ، هر جسم آغاک آلتی ، هر سایه بانک کوشه سنی تلاقیکاه عاشقانه یه چویریورلردی . ایسته بوزمانده ایدی که آرزوق خرابیته یوزطوتان باغ وبوستانلر یکی یکی طرحرله اعاده حضارت ایدیور ، ازهار کونا کون ایله هر طرف تزیین اولنیوردی ، هر کسک ، پاچه ، اه و وزیرک یکانه دوشونجه سی اکلمک ، متوالی محاربه لری ویردیکی الیم دقیقه لری اونوته رق اونلره بدل ساعات سعادت یاشامق ایدی .

ذاتاً اولجوده پك معمور بربر ، بر مسيره اولان كاغذخانه سيرانكاھي بودفعه وزيرك همتيله
يكيدن شنه نيور ، پك زياده تكمل ايدن معمارعزك بديعه لري اولق اوزره اوموقع الطفده
كوشكار ، سرايلر ، بنا اولنيوردی . اوزمانك شاعرلري آرتق سعد آباددن ، مي و محبوبدن بحث
ايدنيورلر ، پادشاه حقنده ، وزير حقنده اوزون اوزون قصيده لر وجوده كتيرمك صورتيله افكار
عموميه تر جان ، آلدقلى احسانلرده مسرور و خندان اوليورلردی . ايسته اوزمانك شاعرلري
ايچريسنده بردانه سي ندیم تفرد ايتدی . ابداع ايتديكي لایموت شعرلره اوزمانی بوكون كوزوضرك
اوكنده ياشاندینی كبی هرحالی ایلک و كوتولكرینی ، فضائل و رذائل اخلاقيه سنی طانتدیردی .
استانبولك وبالخاصه سعد آبادك اوقتیكی حالی مضور اولان شو شعری نه قدر كوزلدر .

باق ستانبولك شو سعد آباد نوینانه
آدمك جانلر قنار آب وهواسی جاننه

.....

لاله دورندن جوق ، پك جوق ، ایکی عصر صكره كلن وطنپورادیمز نامق کمال بك ، استانبولی ،
اك كوزل برموقی اولان چاملیجه سی وسیله سیله توصیف ایچون یازدینی لایموت برپارچه سنك برقاچ
جله - نی الهرق سوزه نهایت ویرلم :

« استانبول برمالكه دریای لطافتدرکه یالکز حزن حزن ساحلرینه یوزسوره رك پیشگاهندن
آقوب کیدن دریانك صفاسی موقعك بتون جهان ایچنده اقرآنسزلغنی اثباته کافیدر .
استانبول دنیان مجموعۀ بدایعك حاوی اولدینی هر درلو نوادری برباقیشده کوستره جك برنقطه
ایسه چاملیجه در : بوغاز ایچنده بر بیوك اورمان ویا كوچك كورفز یوقدرکه چاملیجه نك پامال
نظارتی اولسون !

پایختمزك بك اوغلی كبی ، غلطه كبی ، باب عالی جوارلری كبی ، سلطان بایزید كبی هانکی
معمور جهتی کوریلورکه چاملیجه نك نظر تماشاسندن کنديسنى صاقلایه بیلسون .
استانبولده تأسیسات عتیقه وابنیۀ مشهوره دن هیچ بری وارمیدرکه چاملیجه دن تصویرنی
آلق ممکن اولسون .

چاملیجه او نظرگاه عبرتدرکه بهار ایچنده انسان ، چشمه سنك یاننه چیقارده باشنی قالدیرر ،
اطرافنه باقنیرسه کوزینك اوکنده طبیعی ، صناعی ، فنی نیجه یوز بیك درلو بدایعدن مرکب بر بشقه
عالم کورر . بیاغی حدقه بصر او عالم بدایعك برمهارت فوق العاده ایله نقطه واحده یه صیقشدیرلمش
خریطه سنه دوتر ، برده کوزینی اشاغی میل ایتدیرمك ایستینجه نور نظری - جهانك هر درلو
ازهارینی جامع بر شکوفه زاره دوشمش زنبور کبی - دقیقه ده برچیچکه ایلیشه رك ، ثانیه ده برمیوه
ایله اویالانه رق آهسته آهسته ساحل دریایه کیدنجه یه قدر تاب و تواندن کسلور .

چاملیجه یه فردوش اعلانك یره انمش بر قطعه سی دنیلسه شایسته در . فیاض قدرت عالمده
آب حیات ایجادینی اراده ایتمش اولسیدی او خاصیتی چاملیجه صوینته ویرردی . »

همه زکی